

Woongroep Surinaams-Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer

Rapport van de commissie 'woongroep Surinaams-Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer', september 2003

Inhoudsopgave

Hoofdstuk:

1. INLEIDING	2
2. ACHTERGROND	3
3. DE COMMISSIE WOONGROEP SURINAAMS-JAVAANSE OUDEREN IN HOOGZAND-SAPPEMEER	4
4. DE ENQUÊTE WOONGROEP SURINAAMS-JAVAANSE OUDEREN	5
4.1. Uitkomsten van de enquête	5
4.1.1. De algemene situatie	5
4.1.2. De sociale situatie en behoefte	5
4.1.3. De persoonlijke situatie en behoefte	6
4.1.4. Gezondheid	6
4.1.5. De fysieke situatie en behoefte	7
4.2. Conclusies en aanbevelingen	8
5. HET VERVOLG.....	9

Bijlagen:

- bijlage I, Verslagen van het bezoek aan de woonvoorzieningen in Den Haag
- bijlage II, Vragenlijst enquête
- bijlage III, Uitkomsten enquête

1. Inleiding

In de loop der jaren zijn in tal van Nederlandse steden woongemeenschappen of -groepen ontstaan, waar ouderen van Surinaams-Javaanse afkomst met elkaar samenwonen. Onder een woongroep wordt in dit verband verstaan een wooncomplex bestaande uit zelfstandige woningen, waarbij elke bewoner een zelfstandig huishouden voert, doch waarbij de groep verantwoordelijk is voor de ruimten in de wooneenheid waar als groep gebruik van wordt gemaakt, alsmede voor wat er in de wooneenheid gebeurt.

Het wonen in een woongroep biedt vele voordelen, zoals het doorbrengen van de oude dag met mensen met eenzelfde achtergrond, taal en cultuur, de zorg voor elkaar en onderlinge hulp, maar ook de makkelijkere bereikbaarheid van de ouderen voor de instellingen die verantwoordelijk zijn voor welzijn en zorg van ouderen.

Ondanks dat in de gemeente Hoogezand-Sappemeer van oudsher een relatief groot aantal Surinaamse Javanen woonachtig is, waarvan zo'n tweehonderd in de leeftijd van 55 jaar of ouder, is in deze gemeente tot nu toe nog geen woongroep opgericht. Wel werd de roep om een dergelijke woonvoorziening in Hoogezand-Sappemeer, waarschijnlijk aangewakkerd door de positieve ervaringen van kennissen elders in het land die al wel in een woongroep wonen, in 2002 steeds luider. Dit heeft uiteindelijk Moek Samiran, sociaal cultureel werker bij de stichting Prisma in Hoogezand-Sappemeer doen besluiten om het initiatief te nemen tot het bijeenroepen van de diverse Javaanse organisaties in deze gemeente om te bezien of het oprichten van een woongroep daar tot de wensen en mogelijkheden van de Javaanse ouderen behoort. Als doelgroep werd genomen Surinaams-Javaanse ouderen van 50 jaar en ouder.

Uit dit initiatief is in oktober 2002 een commissie samengesteld, die zich bezig zou gaan houden met het in kaart brengen van de wensen, behoeften en mogelijkheden van niet alleen de doelgroep, maar ook van andere (mogelijke) belanghebbenden, zoals de gemeente Hoogezand-Sappemeer, de diverse zorginstellingen als 'De Burcht', 'Sint Jozef' en 'Voor Anker', Stichting Prisma, het Centraal Meldpunt Zorg, Woningstichting Volksbelang, en anderen.

Onderhavig rapport is een weerslag van de eerste verkenningen van deze commissie.

2. Achtergrond

De oorsprong van veel van de Javaanse ouderen in Nederland is gelegen in Suriname. De grootste groep van deze Javanen is naar Nederland gekomen vlak voor en rond de onafhankelijkheid van Suriname in 1975. Het is dus inmiddels ongeveer dertig jaar geleden dat de migratiestromen van Surinaamse Javanen van Suriname naar Nederland plaats hebben gehad. Er is er in deze periode veel gebeurd en veranderd in het leven van deze groep nieuwe Nederlanders.

In dit kader is vooral relevant dat de oorspronkelijke groep immigranten ondertussen in Nederland (klein)kinderen heeft gekregen die nimmer in Suriname hebben gewoond. Deze kinderen zijn opgevoed en opgegroeid in Nederland met het Nederlands als eerste taal, en hebben in Nederland onderwijs genoten en een maatschappelijke positie verworven. In dit licht bezien is het niet onbegrijpelijk dat deze 'jongeren' zich in bepaalde gevallen en aangelegenheden meer verwant voelt met de Nederlandse (lees: Westerse) cultuur dan met de Javaanse en/of Surinaamse.

Waar het in de Javaanse gemeenschap min of meer als vanzelfsprekend wordt ervaren dat een kind zorgdraagt voor opvang en steun van zijn of haar ouders en/of andere verwante ouderen, is uit onderzoek en eigen waarnemingen gebleken dat deze vorm van mantelzorg onder de Javaanse gemeenschap in Nederland tanende is. Mogelijke oorzaken hiervan zijn, naast de hierboven genoemde, de toenemende individualisering en de economische en psychische druk die de zorg van ouderen mogelijk met zich brengt. Ook de verwesterlijking van de Javaanse ouderen zelf, die hun kinderen niet 'tot last willen zijn' speelt hierbij echter een rol.

Het vorenstaande in ogenschouw nemend, tezamen met de onbekendheid van de Javaanse oudere met de (oudedags)voorzieningen en mogelijkheden voor professionele hulpverlening, is de behoefte die lijkt te bestaan bij de Javaanse gemeenschap voor het wonen in woongroepen goed verklaarbaar.

3. De commissie woongroep Surinaams-Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer

Om te verkennen hoe groot in de gemeente Hoogezand-Sappemeer de behoefte is aan een woongroep voor de Surinaams-Javaanse ouderen, en wat daarvoor de mogelijkheden zijn, is in oktober 2002 in samenspraak met de Javaanse organisaties in Hoogezand-Sappemeer – de stichting Bangsa Jawa, de islamitische verenigingen An-Noer en Serakat Islam, en de culturele verenigingen Bangun Utomo en Trisno Sedjatie – een commissie ‘Woongroep Surinaams Javaanse ouderen’ in het leven geroepen. Deze commissie bestaat uit een vijftal van bovengenoemde organisaties onafhankelijke leden, te weten Noy Kromojahjo, Remco-Jan Maring, Irman Pasaribu, Bob Tardjopawiro en Humphrey Wongsodikromo. Stichting Bangsa Jawa heeft als overkoepelend orgaan van de overige Javaanse organisaties, aan de commissie geld en vergaderruimte beschikbaar gesteld.

Het doel van (het oprichten van) de commissie is het in kaart brengen van de wensen, behoeften en mogelijkheden van zowel de Surinaams Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer, als ook die van andere (mogelijk) belanghebbenden. Daarbij valt in dit kader te denken aan bijvoorbeeld de gemeente Hoogezand-Sappemeer, zorginstellingen als ‘De Burcht’, ‘Sint Jozef’ en ‘Voor Anker’, Woningstichting Volksbelang en de Stichting Prisma.

Om dit doel te kunnen verwezenlijken heeft de commissie diverse activiteiten ondernomen. Zo heeft de commissie meermalen overleg gevoerd met de hierboven genoemde Javaanse organisaties, met Stichting Prisma en met de Kerngroep Zorg van de gemeente Hoogezand-Sappemeer.

Daarnaast heeft de commissie op 13 april 2003 samen met een aantal Javaanse ouderen uit Hoogezand-Sappemeer een bezoek gebracht bij twee al bestaande woongroepen in Den Haag, de woongemeenschap Bangun Trisno in het Transvaalkwartier en de woongemeenschap Wisma Tunggal Karsa in de Schilderswijk. Bij dit bezoek was ook een tweetal vertegenwoordigers van de gemeente Hoogezand-Sappemeer aanwezig. Verslagen van dit bezoek zijn als bijlage bij dit rapport gevoegd (bijlage I).

Ten slotte is door de commissie een vragenlijst (enquêteformulier) opgesteld welke in juli 2003 is voorgelegd aan een honderdtal Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer. De vragen in deze lijst betreffen de algemene situatie, gezondheid en de sociale, persoonlijke en fysieke situatie en behoefte van de ondervraagde. De vragenlijst is als bijlage bij dit rapport gevoegd (bijlage II).

4. De enquête woongroep Surinaams-Javaanse ouderen

In juli 2003 is de door de commissie woongroep Surinaams-Javaanse ouderen opgestelde enquête voorgelegd aan 100 Javaanse ouderen van 50 jaar en ouder, die wonen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer. Voor het enquêteren heeft de commissie gebruik gemaakt van vertegenwoordigers van de Javaanse organisaties in Hoogezand-Sappemeer, die de vragenlijst in een gesprek samen met de geënquêteerde hebben ingevuld. De voor de enquête te benaderen personen zijn willekeurig gekozen (afgezien van het moeten voldoen aan de formele eisen als leeftijd en afkomst), om een zo goed mogelijke dwarsdoorsnede van de doelgroep te verkrijgen. Van de 100 uitgezette vragenlijsten zijn er 81 terugontvangen door de commissie.

Het doel van de enquête was het in kaart brengen van de wensen, behoeften en mogelijkheden van de Javaanse gemeenschap ten aanzien van een eventueel op te richten woongroep in hun woongemeente. Hiertoe zijn vragen gesteld met betrekking tot de algemene situatie, gezondheid en de huidige en toekomstige sociale, persoonlijke en fysieke situatie en behoefte van de ondervraagde.

De uitkomsten van de enquête zijn als bijlage bij dit rapport gevoegd (bijlage III). Hieronder zullen daarom slechts de belangrijkste gevolgtrekkingen uit de enquête worden genoemd.

4.1. Uitkomsten van de enquête

4.1.1. De algemene situatie

In totaal zijn er 81 Javaanse ouderen geënquêteerd, waarvan 44 mannen en 37 vrouwen. De jongste geënquêteerden waren 55 jaar en de oudste was 90 jaar oud. De gemiddelde leeftijd was 60 jaar. Van alle geënquêteerden waren er 65 gehuwd of samenwonend, van deze huishoudens zijn veelal beide partners geïnterviewd.

Bij 32 % van de respondenten wonen er nog kinderen in huis. De meeste van deze kinderen zijn tussen de 20 en 25 jaar oud.

Alle geïnterviewden waren bekend met de plannen voor een woongroep voor Surinaams-Javaanse ouderen in Hoogezand-Sappemeer.

4.1.2. De sociale situatie en behoefte

Slechts 24 van de 81 geïnterviewden ontvangt (nog) een inkomen uit arbeid. Het gemiddelde huishoudinkomen van de groep geënquêteerden ligt tussen de € 500,00 en € 1.250,00.

Uit de antwoorden op de vraag naar de deelname aan sociale activiteiten blijkt dat de respondenten, buiten het deelnemen aan activiteiten van de eigen (veelal religieuze) vereniging en het bezoeken van de moskee, nagenoeg niet actief zijn. Op de derde plaats

kwam het doen van vrijwilligerswerk, doch ook dit vindt in nagenoeg alle gevallen plaats binnen de eigen vereniging of de moskee. Slechts een gering aantal geënquêteerden gaf aan behoefte te hebben aan meer of andere activiteiten.

Verreweg de meeste geïnterviewden vond het het meest belangrijk om een huisarts en apotheek in de buurt te hebben. Ook een gebedsruimte en winkels scoorden op de vraag hiernaar echter hoog.

Van de geënquêteerden gaf 30% (=24 personen) aan dat zij de afgelopen twee maanden hulp nodig hadden gehad bij één of meer activiteiten. De meeste hulp was nodig bij de administratie (14 gevallen), en bij het onderhouden van de tuin en andere klussen in en om het huis (8 gevallen). In de meeste gevallen komt de geboden hulp van de zijde van de kinderen of familie.

4.1.3. De persoonlijke situatie en behoefte

Op de vraag of men gebruik maakt van bepaalde diensten en/of voorzieningen zoals maaltijdvoorziening, thuiszorg of servicetaxi, antwoordden 60 geïnterviewden (= 74%) negatief. De overige respondenten maken voornamelijk gebruik van de 60+ kaart en de thuiszorg. Als reden voor het niet gebruiken van de genoemde diensten of voorzieningen werd in de meeste gevallen opgegeven men deze niet nodig heeft dan wel daaraan geen behoefte heeft.

Met het oog op de toekomst gaven de geënquêteerden aan in een woongroep vooral behoefte te hebben aan een recreatieruimte en medische zorg (30, respectievelijk 29%). Ook de behoefte aan een gebedsruimte en maaltijdvoorziening scoorden hier relatief hoog.

Belangrijk is verder dat veruit het grootste deel van de geïnterviewden aangaf de oude dag in Nederland te willen doorbrengen.

4.1.4. Gezondheid

Van de respondenten maken op dit moment vier personen gebruik van een rollator en één van een rolstoel, en is er één persoon die een woningaanpassing heeft. Verder blijkt uit de beantwoording op de vraag naar het gebruik van instanties als de huisarts, apotheek, maatschappelijk werker of het ziekenhuis, in het afgelopen jaar, dat de meeste mensen de weg naar de diverse medische instanties goed weten te vinden.

Hetzelfde beeld is eigenlijk terug te vinden in de antwoorden op de vraag naar welke zorg/verzorging men in de toekomst behoefte dacht te zullen hebben. Opvallend is hierbij echter wel, gezien vanuit de Javaanse cultuur, dat de verzorging door kinderen of familie betrekkelijk laag scoort (slechts 3% van de gegeven antwoorden).

4.1.5. De fysieke situatie en behoefte

Uit de enquête blijkt dat het overgrote deel van de geïnterviewden woont in een gehuurde eengezinswoning of flat/appartement. Gevraagd naar de toekomstige wensen van de ondervraagden geeft nagenoeg de helft van hen aan de voorkeur te hebben voor een laagbouwwoning (tot 2 verdiepingen). Ongeveer een derde van de geïnterviewden geeft de voorkeur aan een eengezinswoning. Als favoriete woonwijken kwamen de wijken Gorecht, Centrum en Woldwijck uit de bus.

4.2. Conclusies en aanbevelingen

Afgaande op de resultaten uit de gehouden enquête kan de doelgroep in grote lijnen worden gekenmerkt als een groep mensen die al lange tijd in Nederland woont, een relatief laag inkomen heeft, in een huurwoning woont en, afgezien van het deelnemen aan activiteiten van de eigen vereniging of moskee, nagenoeg niet sociaal actief is. Afgezien van enkele medische voorzieningen, waaraan ook een groot belang wordt gehecht, maakt deze groep mensen relatief weinig gebruik van de verscheidenheid aan zorginstellingen en –instanties die in Nederland worden geboden. Dit geringe gebruik komt enerzijds voort uit onbekendheid met de veelheid aan voorzieningen die voorhanden zijn, doch is anderzijds ook verklaarbaar vanuit de Javaanse cultuur, waarin het vragen van hulp aan buitenstaanders (anders dan familie of andere naasten) niet snel wordt gedaan. In beide gevallen zou de doelgroep overigens tegemoet kunnen worden getreden door een meer actieve benadering door zorginstellingen naar de doelgroep toe.

Wanneer de doelgroep wordt gevraagd naar hun eigen toekomst te kijken, geeft het overgrote deel aan de oude dag te willen doorbrengen in Nederland. Ondanks dat de vraag niet expliciet is gesteld in de enquête, is uit zowel het aantal ingevulde en ingeleverde enquêteformulieren, als ook uit de daarbij gegeven antwoorden door de doelgroep, zeker wel af te leiden dat er (ook) in de gemeente Hoogezand-Sappemeer onder de Surinaams-Javaanse ouderen behoefte bestaat aan een woongroep. Als voorzieningen die men bij voorkeur in of in de nabijheid van een dergelijke woongemeenschap zou hebben, geeft de doelgroep op: medische zorgvoorzieningen (huisarts, apotheek, en dergelijke), een recreatieruimte en een gebedsruimte. Deze voorkeuren liggen duidelijk in het verlengde van de behoeften die de doelgroep op dit moment al heeft.

Opvallend is overigens dat, waar het binnen de Javaanse gemeenschap zeer gebruikelijk is om als kind de zorg voor de ouders op je te nemen, de doelgroep op de vraag naar de in de toekomst benodigde zorg of verzorging, de verzorging door de kinderen of familie op een erg lage plaats stelt. Mogelijke oorzaak hiervan zou kunnen zijn de verwestering van zowel de kinderen als de ouders, zoals hierboven al werd beschreven in hoofdstuk 2.

Samenvattend kan worden gesteld dat de gehoorde roep om een woongemeenschap zich goed laat verklaren: de doelgroep is al lange tijd in Nederland, wil daar ook de oude dag doorbrengen, houdt zich op het sociale vlak vrijwel uitsluitend bezig met de eigen vereniging of moskee waar mensen met eenzelfde achtergrond, taal en cultuur aanwezig zijn, en (de behoefte aan) zorg door de eigen kinderen of familie neemt af.

Er is daarnaast evenwel ook een aantal aandachtspunten waarmee rekening dient te worden gehouden bij het eventueel oprichten van een woongemeenschap: de doelgroep heeft een relatief laag inkomen, is zoals gezegd erg gericht op de eigen vereniging en moskee, en is relatief onbekend met de zorgvoorzieningen en –instellingen in Nederland, dan wel schroomt om hierop een beroep te doen. Ten slotte heeft de doelgroep een aantal specifieke wensen voor wat betreft een woongroep, zoals de aanwezigheid of nabijheid van medische voorzieningen en een recreatie- en/of gebedsruimte.

5. Het vervolg

Met onderhavig rapport is getracht een beeld te schetsen van de wensen, behoeften en mogelijkheden van de Surinaams-Javaanse ouderen in de gemeente Hoogezand-Sappemeer voor wat betreft een mogelijk op te richten woongemeenschap. Het uiteindelijke rapport zoals dat nu voorligt, is doorgenomen met vertegenwoordigers van de Surinaams-Javaanse organisaties in Hoogezand-Sappemeer om te verifiëren of de door de commissie getrokken conclusies overeenkomen met hun belevingen.

Dit rapport zal dienen als uitgangspunt van waaruit besprekingen kunnen worden gevoerd met andere (mogelijke) belanghebbenden bij het oprichten van een dergelijke woongroep voor Surinaams-Javaanse ouderen. Hierbij wordt door de commissie in eerste instantie gedacht aan de gemeente Hoogezand-Sappemeer, Stichting Prisma, Woningstichting Volksbelang en de zorginstellingen 'De Burcht', 'Sint Jozef' en 'Voor Anker'.

Om deze reden zal dit rapport ook aan de hierboven genoemde instanties ter hand worden gesteld.

De commissie woongroep Surinaamse-Javaanse ouderen,
September 2003

*Bijlage I, Verslagen van het bezoek aan de
woonvoorzieningen in Den Haag*

Bijlage II, Vragenlijst enquête

Bijlage III, Uitkomsten enquête